

ПОРАДНИЦЯ ДЛЯ ВСІЄЇ РОДИНИ!

Домашня газета

Ціна 1 грн 50 коп.

Програма телебачення

#45(812) 9 листопада 2017 року

• Варто знати

Які продукти прискорюють старіння тіла

Здоровий рацион збереже красу шкіри і сповільнить процес старіння. Варто лише обмежити споживання певної їжі, і помітні зміни в зовнішності не заба-ряться.

Отже, подаємо список найнебезпечніших продуктів харчування, які «крадуть» у нас молодість, красу і здоров'я.

• Сіль

Сіль — обманщик сма-кових рецепторів, вона змушує нас з'їсти більше їжі, ніж потрібно. Сіль викликає зневоднення шкіри і її передчасне старіння.

• Цукор

Цукор руйнує кістки, псує шкіру і волосся. Потрапляючи в організм, він «витягає» кальцій з кісток, позбавляє організм ко-рісних мікроелементів.

• Дріжджовий хліб

Цей продукт провокує різні грибкові інфекції, порушує травні процеси, є причиною зайвої ваги.

• Трансжири

Рослинні жири тепер є всюди: в маслі, маргарині, майонезі, печіві, тортах. Трансжири не засвоюються організмом. Часто ці речовини викликають порушення обміну речо-вин і сприяють набору зайвої ваги.

• Фастфуд

Стільки солі, цукру і шкідливих добавок немає більше ніде. Їжа з фастфуду викликає не тільки в'янення шкіри, а й порушує гормональний баланс.

• Газовані напої

Багато цукру, барвники, порожні калорії — все це негативно позначається на роботі печінки та інших органів.

• Копчені продукти

Штучні ароматизатори, що містяться в кочченині, вбивають печінку, нега-тивно впливають на стан шкіри.

АКТИВОВАНІ
ГОРІХИ —
ЕЛІКСИР
МОЛОДОСТІ

6

З днем Ангела!

Сьогодні іменини Андрія, Нестора, завтра — Максима, Неоніли, Костянтина, Валентини. 11 листопада з днем Ангела вітає Анастасію, Марію, Ганну, 12 — Зіновія, 13 — Свиріда, 14 — Дем'яна, Юлію, 15 — Маркіяна.

3

Розвінчуємо
міфи
про картоплю

Чи варто вкривати суніцю

4

• Місячний календар

9 листопада, четвер.
Повня. Місяць у Раку, Леві (14 год 30 хв). 21/22 дні Місяця. Схід — 21 год 58 хв, захід — 12 год 36 хв.

10 листопада, п'ятниця. Остання четверть о 22 год 36 хв. Місяць у Леві. 22/23 дні Місяця. Схід — 23 год 09 хв, захід — 13 год 20 хв.

11 листопада, субота. Остання четверть. Місяць у Леві, Діві (18 год 42 хв). 23 день Місяця. Захід — 13 год 55 хв.

12 листопада, неділя. Остання четверть. Місяць у Діві. 23/24 дні Місяця. Схід — 0 год 20 хв, захід — 14 год 25 хв.

13 листопада, понеділок. Остання четверть. Місяць у Діві. 24/25 дні Місяця. Схід — 1 год 31 хв, захід — 14 год 52 хв.

14 листопада, вівторок. Остання четверть. Місяць у Терезах (1 год 29 хв). 25/26 дні Місяця. Схід — 2 год 39 хв, захід — 15 год 16 хв.

15 листопада, середа. Остання четверть. Місяць у Терезах. 26/27 дні Місяця. Схід — 3 год 47 хв, захід — 15 год 40 хв.

• Дослідили

У ЛІСІХ ЙМОВІРНІШІ

ПРОБЛЕМИ ІЗ ТИСКОМ

Американські лікарі дійшли висновку: в чоловіків, які втрачають волоссяний покрив на тімені, ризик наразиться на кардіологічні проблеми на 36% більший за інших. Причина в тому, що облисіння саме маківки свідчить про підвищений уміст в організмі тестостерону, що призводить до утворення надлишків холестерину і посилює ризик гіпертонії.

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВЯ ОПРИЛЮДНИЛО ПОКРОКОВУ ІНСТРУКЦІЮ

• Важливо

підписати угоду з іншим лікарем, ви зможете зробити це у будь-який час.

Документи, які знадобляться для підписання угоди з лікарем, — ваш паспорт та ідентифікаційний номер.

Якщо ж ви підписуєте декларацію з педіатром (чи сімейним лікарем, який буде обслуговувати вашу дитину), то також знадобиться свідоцтво про народження дитини та документи (паспорт та код) обох його батьків або опікунів.

Лікар внесе ваші дані в систему, роздрукує декларацію, яку ви підпишете у двох примірниках (один із них залишається у вас), — і з цього моменту ви можете звернутись до лікаря у будь-який час.

ВАЖЛИВО: уважно перевірте дані перед тим, як підписати декларацію. Декларація з'явиться в системі після подвійної авторизації: лікар попросить назвати код, який надійде вам СМС-повідомленням. Якщо ж у вас немає мобільного телефону, лікар сфотографує чи відсканує ваші документи, щоб долучити їх до декларації. Тільки після цього декларація з'явиться у системі.

На випадок відпустки або хвороби у вашого лікаря має бути заміна — інший лікар первинної ланки або черговий заклад первинної медичної допомоги. Якщо

вам знадобиться допомога, а ви знаходитесь в іншому місті, звертайтесь до найближчого закладу первинної медичної допомоги.

Один лікар може обслуговувати максимум 2 тисячі пацієнтів. Таку кількість пацієнтів рекомендує МОЗ. Можуть бути і виняткові ситуації, наприклад, коли лікар працює в селі, де проживає понад 2 тисячі людей. Тож якщо ви впевнені, що знайшли хорошого лікаря, не гайте часу, адже у нього може просто не залишитись місць для нових пацієнтів.

**КРОК ТРЕТЬІЙ —
ЗВЕРТАЙТЕСЯ
ЗА ПЕРШОЇ ПОТРЕБИ**

Можете звернутись до вашого лікаря з будь-якими питаннями, пов'язаними зі здоров'ям. Як показує світовий досвід більшість проблем із здоров'ям можуть бути вирішенні на рівні первинної ланки, особливо у разі вчасного звернення. Крім безпосереднього обстеження і лікування, лікарі первинної ланки в разі необхідності будуть також видавати направлення до вузькoproфільних спеціалістів, вписувати рецепти на ліки, в т.ч. які підпадають під програму «Доступні ліки» (безкоштовні ліки в аптекі, за які платить держава), та будь-які медичні довідки, наприклад, до басейну тощо.

**КРОК ДРУГИЙ —
ПІДПИШІТЬ ДЕКЛАРАЦІЮ**

Заклади первинної медичної допомоги, в яких працюють сімейні лікарі, підписують контракт з Національною службою здоров'я, а пацієнти — декларацію з тими лікарями, яких самі собі обрали.

Декларація підписується безстроково, тобто вам не потрібно буде перепідписувати її щороку. З іншого боку, якщо ви вирішите

ток з цих міркувань краще обирати лікаря, який практикує поруч з вами — це скоротить витрати часу на дорогу.

**КРОК ЧЕТВЕРТИЙ —
НЕ ДАВАЙТЕ ХАБАРІВ**

У 2018 році заклад, в якому працює сімейний лікар, почне отримувати пряму річну оплату за обслуговування кожного пацієнта, який уклав з ним договір. Планується, що у 2018 році середня вигідність на першій ланці становитиме близько 370 грн на одного пацієнта, у 2019-му — 450 грн.

Практика у 2000 пацієнтів може мати річний дохід від 740 тисяч одного мільйона гривень у 2018-му та від 900 тисяч до 1,2 000 мільйона гривень у 2019-му. У цей бюджет входять оренда кабінету, оплата роботи лікаря, медсестри (фельдшера), прості витратні матеріали та часткове покриття аналізів. Близько половини цих коштів — видатки практики, все інше — зарплата працівників (лікаря, медсестер, фельдшерів).

За цими тарифами закладам первинної медичної допомоги буде платити держава — саме для того, щоб у медичних працівників були гідні зарплати і щоб ці гроші не платили пацієнти, як це відбувається тепер. Тож ідучи до лікаря, пам'ятайте, що це не безкоштовна послуга, за яку ви маєте покласти «подяку» в кишеньку лікаря. Це медична послуга, за яку заплачено з ваших податків.

Погода на тиждень

За даними мережі Інтернет

Температура	Опади	Вітер, м/с	Тривалість дня
четвер, 9 листопада	+5 / +7	без опадів	півд.-сх., 4
п'ятниця, 10 листопада	+6 / +9	без опадів	зм. напр., 2
субота, 11 листопада	+4 / +8	без опадів	півд.-зах., 4
неділя, 12 листопада	+4 / +9	можливий дощ	зм. напр., 5
понеділок, 13 листопада	+5 / +8	дощ	зм. напр., 3
вівторок, 14 листопада	+5 / +8	дощ	зм. напр., 4
середа, 15 листопада	+4 / +4	можливий дощ	півн., 3

● Курцям на замітку

ЯКА ЇЖА ЗНИЖУЄ ШКОДУ ВІД ТЮТЮНУ

З огляду на шкоду, якої завдає куріння здоров'ю, найкраще було б відмовитися від цієї звички. Але якщо такого бажання немає, то можна спробувати хоча б знизити негативні наслідки отруєння організму тютюном, використовуючи спеціальну дієту.

✓ Шоб уникнути проблем із судинами, слід максимально скоротити споживання жирних на- сичених кислот (яловичого і свинячого жиру), які збільшують кількість холестерину в крові. Замість них потрібно вживати більше жирних мононенасичених кислот — зокрема, оливкової олії.

✓ Необхідні також продукти, що містять антиоксиданти — речовини, які очищають організм від вільних радикалів. Це даста надію уникнути спричинених тютюном ракових захворювань, особливо раку легенів.

✓ До основних антиоксидантів, необхідним для здоров'я споживачів тютюну, належать вітамін Е (міститься в горіхах, злаках, печеніці і багатьох овочах), вітамін А (печінка, морква, курага), а також бета-каротин (морква, гарбуз, шпинат, брокколі).

✓ Організм курця гостро потребує вітаміну С, позитивний вплив якого на організм важко перевірити. Цей вітамін необхідний для здоров'я кісток, зв'язок і кровоносних судин. Вітамін С бере участь в обміні амінокислот, сприяє загоєнню ран, протидіє інфекційним і застудним захворюванням, допомагає відновленню організму після важкої роботи тощо. А ось тютюн краде у нас цей життєвий захист.

✓ Викурюючи 20 цигарок на день, людина щодня руйнує 50 мг вітаміну С. Необхідно подбати про щоденне надходження в організм цього вітаміну в кількості 200 мг. Вітамін С, що міститься в продуктах харчування, набагато краще засвоюється, ніж синтетичний.

Таким чином, лише адекватний режим харчування може допомогти вирішити проблему з вітамінами.

Увага! Перед тим як скористатися будь-яким рецептом, обов'язково порадьтеся з лікарем!

Центр громадського здоров'я МОЗ України склав перелік ліків, які не потрібно вживати у випадку ГРВІ чи застуди в дітей та дорослих.

Не рекомендовані МОЗ України антибіотики, інтерферони, антигістаміни, протівірусні препарати (крім озельтамівіру та занамівіру за показаннями), «імуномодулятори», «сиропи від кашлю» (можуть бути шкідливі для дітей до 4 років), «комбіновані ліки від застуди», вітаміни та рослинні препарати.

Погана новина в тому, що нема ефективних противірусних препаратів для лікування грипу та ГРВІ, які можуть на самому собі призначити та одужати від цього.

Так вважає сімейний лікар Євгеній Гончар, який на прохання «Громадського радіо» прокоментував поради Міністерства охорони здоров'я.

ІМУНОМОДУЛЯТОРИ

Вони є препаратами одночночно і з доведеною ефективністю, із недоведеною. Коли йде мова про доведену, то це серйозні стани, захворювання. Імунна система, як годинник, а ми його намагаємося бити об стіл і казати: почни працювати краще. На жаль, це неправда.

КОМБІНОВАНІ ЛІКИ ВІД ЗАСТУДИ

Зазвичай там є якесь діюча речовина, наприклад, парацетамол, яка дійсно знижує симптоми, але до неї домішують певні групи речовин. Не факт, що вони мають доведену ефективність і екорисними.

СИРОПИ ВІД КАШЛЮ

Вони можуть бути шкідливими не лише для дітей, а й для всіх. Під час інфекції верхніх дихальних шляхів у бронках виробляється слиз,

МОЗ не рекомендує!

СУЧАСНА МЕДИЦИНА ПРО ЛІКУВАННЯ ЗАСТУДИ І ГРИПУ

НЕ РЕКОМЕНДОВАНІ МОЗ України:

	Антибіотики
	Інтерферони
	Антигістаміни
	Протівірусні препарати (крім озельтамівіру та занамівіру за показаннями)
	«Імуномодулятори»
	«Сиропи від кашлю» (можуть бути шкідливі для дітей до 4 років)
	«Комбіновані ліки від застуди»
	Вітаміни (ефективність не доведена)
	Рослинні препарати (ефективність не доведена)

ЦЕНТР ГРОМАДСЬКОГО ЗДОРОВЯ

який має відхаркуватись — це як захисний механізм. Коли ми використовуємо якісь засоби центральної дії, які діють на центральну нервову систему, то не відхаркуємо і не кашляємо. Слиз залишається, відбувається застій. А це може провокувати пневмонію, бронхіт та інші захворювання.

ВІТАМІНИ

Це важлива річ для людини, і вона має їх отримувати. Але зазвичай вона в достатній кількості отримує їх від харчування. Питання, чи буде надмірне використання вітамінів або мікроелементів збільшувати якість життя, відкрите. Наразі вчені говорять, що ні, окрім деяких випадків (вагітні або групи ризику).

ЯК ЖЕ ЛІКУВАТИСЯ?

Нормальний період захворювання на ГРВІ, грип — сім днів. Якщо ви використовуєте озельтамівір за призначенням лікаря — це буде шість з половиною днів. Слиз залишається, відбувається застій. А це може провокувати пневмонію, бронхіт та інші захворювання.

Якщо ми говоримо про вітчизняні або інші закордонні препарати, вони взагалі не мають доведеної ефективності. Навіть прошість з половиною днів говорити не можна, тому це марне витрачення коштів.

Лікувати ГРВІ або грип можна, але це не лікування, а усунення симптомів. До прикладу, якщо у вас температура вище 38 градусів або сильно виражений біупрофен.

І обов'язково радьтесь із сімейним лікарем, терапевтом або педіатром.

льовий синдром, ви можете використовувати протизапальні препарати (парacetamol, ібупрофен).

Якщо у вас нежить, можете робити сольові розчини, якщо нежить дуже сильний, можете використовувати оксиметазолін.

Якщо болить горло, можете використовувати льодяники зі знеціленням, полоскати горло. Це зініє симптоми, але в будь-якому разі ви будете хворіти цей час, що етологічно має відбутися.

На своїй сторінці у Фейсбуку Уляна Супрун написала, що заохочує медиків користуватися міжнародними протоколами, де зібрани найбільш дієві нині методи лікування пацієнтів.

За її словами, дослідження довели, що теплові процедури, вживання антибіотиків, противірусних (крім озельтамівіру та занамівіру за показаннями лікаря), імуномодуляторів та рослинних препаратів при грипі та ГРВІ не допомагають.

Людина, яка хворіє на ГРВІ або грип і приймає ці препарати, а також та, яка не приймає, хворітимуть одинаковий період часу. В середньому — це 7 днів.

Допоможить хворому одужати провітрюванням пріміщення та вологим прибиранням, давайте йому пити більше води. Якщо температура піднімається вище 38 градусів або сильно виражений біупрофен.

Часті спрага, постійні поїви в туалет в деяких випадках можуть виявлятися ознаками хвороби печінки.

Часті головні болі, запаморочення, спазми, дратіливість, депресія — це все теж може бути результатом проблем з печінкою. Тому за будь-яких неприємних відчуттів ліпше проконсультуватися з лікарем.

● Не дрібниці

КОЛИ ХВОРА ПЕЧІНКА

Печінка в організмі виконує безліч функцій. Вона відповідає за імунітет, ріст, харчування, роботу статевої системи.

Тож захворювання печінки — велика проблема для всього організму. Виявлення імовірні недуги цього важливого органу можна за низкою симптомів.

Коли жовтіють шкіра і білки очей — це жовтяніца, одна з ознак хвороби печінки.

● Коли пропадає апетит, а вага знижується, то це вказує про порушення функціонування печінки. Виникає анемія та часті напади нудоти.

Часто пацієнти з хворобою печінкою скаржаться на припухлість під правою нижньою частиною ребер. Набряк часто тисне на діафрагму. Дихання може стати болісним.

Скривлені і біляві нігти можуть свідчити про наявність проблем з печінкою.

Часті носові кровотечі та появлення синів вказують на ненормальну роботу печінки і брак білка.

Часта спрага, постійні поїви в туалет в деяких випадках можуть виявлятися ознаками хвороби печінки.

Часті головні болі, запаморочення, спазми, дратіливість, депресія — це все теж може бути результатом проблем з печінкою. Тому за будь-яких неприємних відчуттів ліпше проконсультуватися з лікарем.

● Зверніть увагу

Вени мають працювати

Прекрасне тренування м'язів ніг — ходьба по сходах вгору і вниз. Вени повинні працювати, і фізичні вправи допомагають їм зберігати працездатність.

З усіх видів спорту найкращий — спокійне плавання брасом. Варто 3—4 рази сходити в басейн — і всі горбики вен розгладжуються, стають м'якими і безболісними.

Чудово допомагає зняти втому масаж. Ноги масажують у напрямку від кінчиків пальців до верху ноги. Ця процедура покращує циркуляцію крові, збільшує кровопостачання.

Після масажу можна прийняти десятихвилинні ножні ванни з настоєм ромашки, чистотілу і хвоща. Вода не повинна бути гарячою. Перегрівання хворих ніг — важке випробування для вен.

Справляється з венозним застоєм спеціальна гімнастика. Цю зарядку потрібно робити щодня.

● Підніміться на пальчиках так, щоб п'ятирідні відлоги на підлогу. Після 20 таких «струсів» зробіть перерву на 10 секунд і повторіть вправу.

● Сидячи на стільці, підніміть ноги і зробіть кругові рухи ступнями.

● Зігніть пальці ніг вниз, а потім різко розгніть їх догори.

Ці вправи потрібно виконувати кілька разів протягом дня.

усуває токсини, а й лікує проблеми зі шкірою.

50 г білої або блакитної глини, 1 склянка морської солі, 10 крапель ефірної олії за вибором.

Розчиніть сіль і глину в гарячій воді і додайте улюблену олійку. При змішуванні використовуйте пластикову ложку.

Наповніть ванну теплою водою і додайте в неї приготовлену суміш. Дуже добре нанести

● На замітку

Як урятувати консерви

Якщо в бочці із солоними огірками почали з'являтися м'які, в'ялі, неапетитні плоди, варто зробити так. Відібрать плоди, які найкраще збереглися, промити в 2–3%—му розчині кухонної солі й укласти в півлітрові й літрові банки на шар узятих із бочки й ретельно промитих у перевареній воді прянощів. Налити в кастрюлю розсіл із бочки, прокип'ятити його, профільтрувати й розлити по банках.

Буває й так: відкриєш банку з огіrkами або по-мідорами, а вони незабаром покриваються цвіллю. У цьому випадку найкраще промити соління, перекласти в чисту кастрюлю й швидше з'сти.

Якщо хочете зберегти продукт довше, зніміть цвіль із поверхні маринаду й на-сипте в банку трохи дрібно наструганого хрону або порошку гірчиці. До речі, хрін, гірчицю, а також вино-градне, айове й вишневе листя краще одразу класти в банку, коли її закриваєш.

Часто квашені огірки не-приємно пахнуть. У цьому випадку допоможе цукровий буряк. Нашаткуйте його з розрахунку 250 г на відро огірків і покладіть у бочку. Через кілька днів не-приємний запах зникне.

• Смакуємо з користю

I сирий буряк до салату згодиться

Про корисність сирого буряка нагадувати, ма-бути, зайве. Пропонуємо вашій увазі рецепти приготування простих салатів з цього овоча. Ці страви прості в приготуванні, проте дуже корисні для організму. У приготуванні оригінальних і різноманітних салатів використовуються найпростіші й доступні продукти, а результат здивує смаком.

IЗ СИРОГО БУРЯКА З ЧАСНИКОМ

Свіжа морква — 1 штука (приблизно 200 г), часник — 1 зубчик, кріп — 1 пучок (підіде свіжоморожений), ароматна соняшникова олія, свіжий буряк — 1 штука (приблизно 200 г), сіль за смаком.

Свіжий кріп добре промивамо, обсушиємо і подрібнююмо. Замість свіжого хрону можна використовувати свіжоморожений. На смакових якостях овочевого салату це помітно не відб'ється.

Часник очищаємо і нарізаємо якомога дрібніше. Очищений поміті моркву і буряк натираємо на терці для корейської моркви.

У салатницю перекладаємо моркву, буряк, додаємо подрібнені часник і кріп. Додаємо олію (найкраще використовувати нерафіновану). Солимо за смаком і добре перемішуємо.

САЛАТ З ХРОНОМ I ОВОЧАМИ

Цукор — 0,5 чайної ложки, сира морква — 1 штука,

Найскладніше в цих рецептах — дочекатися готовності страви. Тож берімося за роботу!

● У записник

КУРКА В ПАПРИЦІ

Курка, 2 столові ложки паприки, 2 чайні ложки розтопленого вершкового масла, 1 чайна ложка меленого часнику, 1,5 чайної ложки солі, 0,5 чайної ложки чорного меленого перцю.

Для поливання: 4 столові ложки меду і 2 столові ложки лимонного соку.

Розігрійте духовку до 160 градусів, добре промийте курку холодною водою і обсушить за допомогою паперового рушника.

Змішайте паприку, часник, розтоплене вершкове масло, сіль і перець. Натріть цією сумішшю всю курку і покладіть її на деко для запікання.

Розтопіть мед і змішайте з лимонним соком.

Помістіть курку в духовку і запікайте приблизно 1 годину 15 хвилин. Через 35 хвилин полийте курку медово-лимінною сумішшю і продовжуйте поливати її кожні 15 хвилин до готовності. Страва буде готова, коли на місці проколу буде

виступати прозора, а не рожева рідина.

КУРКА, ЗАПЕЧЕНА З ТРАВАМИ

1 курка середнього розміру, сіль, мелений чорний перець, 2–2,5 склянки дрібно нарізаних свіжих трав (базилік, петрушка, чебрець, майоран або орегано), 0,25 склянки оливкової олії, 1 лимон, розрізаний навпіл, 4 лаврові листки, 1 гілочка розмарину.

Розігрійте духовку до 200 градусів, промийте курку

● Домашня — найсмачніша

Ковбаса печена «Боршівська»

4–4,5 кг свинини, 1,5 кг яловичини, 2–3 головки часнику, сіль, перець до смаку; 150–200 г свинячих шкірок, кишкі-ковбасниці.

М'ясо добре промити і обсушити серветкою. Свинину порізати на дрібні кубики, а яловичину змолоти на м'ясорубці з великими вічками. Шкірки добре почистити, помити і залити холодною водою. Варити, поки не стануть м'якими, а відвару щоб залишилось із 1,5 скл.

М'ясо добре вим'яти, підливачи відвар зі шкірок. Вімішувати фарш треба довго — 1,5–2 год. Потім додати сіль та перець, ще раз вимішати і покласти в холодильник на ніч. Опісля додати розтертий або розчавлений часникодавкою часник, перемішати і наповнити фаршем підготовлені кишки. Набивати ковбаси того.

Сформувати кільця і перекласти у глибоке дечко, давши на дно трохи смальцю і вливши води. Ковбаси у кількох місцях проколоти гроною голкою, щоб не потріскали, накрити фольгою і запікати в духовці при 150°C до готовності. Уесь час треба пильнувати, щоб не википіла вода. Наприкінці запікання фольгу зняти, щоб ковбаса зарум'янилася.

Увага! Перед набиванням фаршу у ковбасницю влити трошки олії і пропустити через усю її довжину, щоб із ковбаси добре знімалася шкірка.

Кров'янка

0,5 кг гречаних крупів, 0,5 л свинячої крові, 150 г смальцю, 8 невеликих цибулин, 2 зубчики часнику, сіль, перець, олія; підготовлені кишки.

Гречку перебрати, промити і зварити в 1 л води до напівготовності. Цибулю дрібно посісти і підсмажити на смальці. Кров перетерти, щоб не було згустків.

До гречки додати кров, змелену підсмажену цибулю, розтертий часник, посолити, поперчити.

Трубку для наповнення ковбас змастити олією, натягнути на неї кишку, зав'язати з одного боку і наповнювати масою. Через кожні 10 см перев'язувати ниткою. Кожну ковбаску двічі проколоти голкою.

Цілу перев'язану кишку обережно перекласти у підсолений окріп і варити на маленькому вогні 20 хв. Потім розтопити на пательні смальець і підсмажити на ньому кров'яні ковбаски з обох боків до хрумкої шкірочки. Перед подачею на стіл полити смальцем з часником і посыпти шкварками.

холодною водою і пропущувати паперовим рушником.

Натріть курку зсередини сіллю. Акуратно підніміть шкіру в ділянці грудини і постараїтесь натерти курку під шкірою якомога більшою кількістю нарізаних трав, сіллю і невеликою кількістю оливкової олії.

Усередину курки по-кладіть половинки лимона, лаврове листя, розмарин і решту подрібнених трав.

Зверху натріть курку сіллю, перцем і оливковою олією і поставте її в духовку. Периодично повертайте курку для того, щоб вона добре пропеклася.

КУРКА З РОЗМАРИНОМ I ЛИМОНОМ

1 курка середнього розміру, 0,5 дрібно нарізаної цибулини, 2 зубчики часнику, півлімона, 2–3 гілочки розмарину, 1 столова ложка суміші «Прованські трави».

Розігрійте духовку до 225 градусів, промийте курку в холодній воді, обсушіть паперовим рушником і видаліть весь жир. Натріть її всередині і зовні сіллю, перцем і травами.

Вичавіть з лимона сік і натріть ним зовнішню поверхню курки.

Вичавлений лимон і розмарин покладіть усередину курки і поставте її запекатися до готовності (50–60 хвилин).

• Варто знати

Чи можна їсти картоплю з м'ясом?

Три міфи про картоплю, які варто забути.

У міру того, як здорове харчування набирає популярність, воно обростає ще й численними міфами і табу, які часто не відповідають дійсності. Картопля потрапила в список «заборонених продуктів» для гарної фігури, але насправді вона не настільки шкідлива для здоров'я, як прийнято вважати.

Міф 1: картопля калорійна і шкідлива для фігури

Картопля, так само, як макарони і рис, містить складні вуглеводи, які корисні для організму. До того ж картопля містить ще й вітамін С. Калорійність картоплі залежить від способу приготування страви. Звичайно, смажена картопля з салом або соусом не принесе користі фігури. Але якщо їзварити, то в 100 грамах страви лише 76 калорій. Наприклад, у 100 грамах вареного рису — 116 калорій.

Міф 2: не можна їсти картоплю з м'ясом

Існує твердження, що не можна вживати разом продукти, що містять вуглеводи і білки. Це пояснюється тим, що травна система може просто не впоратися з навантаженням. Насправді ключ збалансованого харчування в розмайті: білки насичують, вуглеводи дають енергію, жири забезпечують здоров'я клітин і засвоюваність вітамінів.

Головне — в способах приготування. Від смаженої картоплі і засмажено-го шматка м'яса вам справді може бути погано, але це пов'язано зовсім не з поєданням продуктів.

Міф 3: не можна їсти картоплю щодня

Картопля входить в число основних продуктів багатьох світових кухонь через свою поживну цінність. Цей продукт — важливe джерело вітамінів, мінералів і клітковини, який можна вживати щодня. Але тут вже питання смакових якостей: вам навряд чи захочеться щодня їсти схожі між собою страви.

• А ви знали?

ЧОМУ ТРІСКАЄ
КОРА

Розтріскування кори — одна з особливостей груші, котра часто викликає запитання у садівників, тому що її складно відрізнити від чорного раку чи підмерзання.

Щоб правильно поставити «діагноз», треба провести розтин кори на підозрілих ділянках. Інколи достатньо просто колупнути кору садовим ножем, щоб позбутись усіх сумішів.

Якщо під підмерзлим та опробковілим шаром кора зелена, значить, дерево здорове. А розтріскується стара кора через ріст дерева, тобто потовщення стовбура чи гілки.

Якщо ж кора суха і коричнева до самої деревини, значить, дерево треба готовувати до кардинального обрізування. Сухі гілки слід зрізати на весні і спалити.

Уражені ділянки на стовбури необхідно зачистити, вирізати ножем із захопленням 2–3 см здорової кори, промити залізним купоросом (40–50 г на 2 л води) і замасти садовим варом.

Стовбури і скелетні гілки слід обов'язково побілити, аби зменшити ймовірність зимових ушкоджень сонячними опіками і морозобойнами.

Зазвичай городники використовують стандарти суміш із 2 частин пегрегною, 2 частин дернової землі, 2 частин вивітленого торфу й 1 частини промитого грубозернистого річкового піску. Та краще готувати різні грунтосуміші залежно від того, для яких овочевих культур вони призначаються.

Для вирощування розсади салату, помідорів, перцю, фізалісу, капусти, цибулі, селери суміш має складатися з 1 частини дернової або компостної землі, 2 частин перегною і 1 частини піску. **Розсаду перцю, помідорів, баклажанів** можна вирощувати і на грунтосуміші, що складається з однакових частин перегною і торфу. Добре підходить також земля із листяного лісу (краще з підакації). Потім на відро грунтосуміші додають 60 г суперфосфату і 20 г сульфату калію. Замість цих добрив на відро такої суміші можна додати півлітрову банку деревного попелу і 100 г готової мінеральної суміші, яка містить 6% азоту, 9% фосфору і 9% калію.

Під розсаду гарбузових культур в ємності насилюють суміш, що складається з 1 частини дернової землі й 1 частини перегною. На відро суміші додають 1 склянку попелу. Слід зазначити, що розсаду капусти, помідорів, перцю краще вирощувати на пухкішій грунтосуміші, а гарбузових — на щільній.

Перегніна земля —

Доки ще мороз не скував землю, потрібно заготовити складові грунтосуміші для розсади. Адже городня земля із грядки не підходить для її вирощування через те, що вона буває заражена хворобами і личинками шкідників. Можна, звісно, купити грунтові суміші в магазині, але ставитися до них треба з осторогою: вони часто не відповідають заявленним на упаковці характеристикам.

Найродючіша. Її одержують при розкладанні впродовж 3–4 років будь-якого гною чи органіки. Але гній за цей час потребує кілька разів перелопатити і додати на відро перегною 2–3 склянки попелу.

Як дернову землю використовують верхній темний шар ґрунту з лук, поля, листяного лісу, попередньо вибравши листя і дернину. Для цього потребно зняти пласти дерну завтовшки 8–10 см гострою лопатою і набрати 5–10 кг чистої землі.

Найкраща дернова земля — середньосуглинкова. Її потребно перебрати, викинути всі корінці, скласти у поліетиленовий мішок,

До часу

зволожити і поставити на балкон, лоджію або залишити в садовому будиночку. Оскільки звичайний дерновий ґрунт дуже важкий, до нього додають для розпущення, наприклад, тирсу у співвідношенні 7:2.

Щодо торфу, то краще брати низинний темного кольору, який добре розклався. Зазвичай такий торф має слабокислу реакцію. При потребі можна використовувати і верховий торф світло-рудого кольору волокнистої структури із рештками рослин, що слабо розкладалися. Він, як правило, має кислу реакцію, тому на відро торфу треба додати 1–2 ст. л. вапна або доломітового бо-

рошна і ретельно розмішати. Ці компоненти можна замінити 1 склянкою деревного попелу.

Суміш перекладають у поліетиленовий мішок і поливають таким розчином: у 3 л води розводять 0,5 ч. л. мідного купоросу й 1 склянку коров'яку. Надто перевозложений і сухий торф у пакетах зберігати не можна, бо в ньому гинуть корисні мікроорганізми.

Дрібну деревну тирсу готують таким чином. У 2–3 л води розводять 2 ст. л. сечовини і заливають цим розчином 10 кг тирси. Через дві години у зволожену тирсу додають 1 склянку деревного попелу або доломітового борошна

• На прохання читачів

Чи варто вкривати суніцю

Багатьох садівників, особливо початківців цікавить: укривати чи не вкривати насадження суніці на зиму. Однозначно відповісти на це питання не можна. З одного боку, у нас бувають безсніжні зими з температурами нижче -20°C. З іншого боку — не рідкість теплі зими з дощами і температурами вище +5°C. Значить, до укриття суніці на зиму слід підходити залежно від погодних умов: підморозило — укрили ґрядку, відлига — розкрили, інакше кущі можуть зігріти і згинти.

Як укриття зазвичай використовують листя, солому, хвою, тирсу тощо. Але найкраще вкривати суніцю так, аби вона могла дихати. Задля цього підійдуть хмиз, гілки хвої, кукурудзяні стебла тощо. Причому накидати їх слід хаотично по всій ґрядці шаром близько 20 см. Укрита таким чином суніця захищена не лише від морозів, а й від випрівання під час відлиг, позаяк під укриттям не накопичується волога. А ось під товстим шаром листя чи тирси суніця може випріти навіть і при температурі 0°C, особливо під товстим шаром снігу.

У принципі, морозостійкість суніці така, що вона не може загинути в зимовий період від морозів (при правильній агротехніці). Найчастіше рослини вимерзають від нестачі вологи в ґрунті, навіть при помірно низьких температурах. Тому обов'язково необхідно проводити піздньоморозивий полив пізньої осені. Земля має йти під зиму у грязевідбіному стані.

Інша причина загибелі суніці — тривалі безсніжні періоди з температурами нижче -15°C. Земля тріскається на велику глибину, розриваючи корені і самі рослини. Тому найкраще укривати не самі кущики суніці, а міжряддя. Товстий шар мульчі убереже ґрунт від розтріскування під час морозів.

Але найнадійніший спосіб укриття суніці на зиму — пілівкою чи спанбондом, натягнутим на дугах. Температура в такому укритті буде значно вищою, ніж на свіжому повітрі. Надворі тріщатиме мороз, а під пілівкою земля може залишатися незамерзлою. До того ж з'являється можливість одержати навесні врожай на три тижні раніше, ніж у відкритому ґрунті. В жодному разі не можна допускати, аби пілівка і спанбонд доторкувались до рослин. У місцях доторкування підмерзання буде сильнішим, ніж у відкритому ґрунті. Тунельні укриття подібного типу використовують в основному на невеликих площах.

Дехто відмовляється від будь-яких укриттів. За правильної агротехніки потреба в них у нашій зоні відпадає. Єдина умова — поливати плантацію до стійких морозів. Тож укривати чи не укривати суніцю — справа суто особиста.

• Знайомтесь!

Міркуйте самі: дехто че вживати плоди чорної смородини і порічки. Ягоди ж золотистої подібних не-приємностей не спричиняють навіть дітям. Через своє північне походження чорна смородина і порічки не витримують посухи, тому в умовах сухого жаркого літа, та ще й на піщаному ґрунті, отримати хороший урожай проблематично. Золотиста смородина до екстремальних умов стіка і непогано підоносить щороку.

Від снігу до снігу смородина золотиста є окрасою саду. Під час цвітіння за красою з нею навряд чи може конкурувати більшість декоративних культур. Завдяки численним яскраво-жовтим квіткам кущ її здається золотим, що і дало назву виду.

І після цвітіння смородина золотиста не втрачає декоративності: на гілках розгортаються листочки оригінальної форми, що нагадують листя агрусу. В

середині літа кущ знову причепується, на цей раз плодами. Ягоди овальні, блискучі, жовтого, червоного, чорного або бурого забарвлення, масою близько 1 г. І, нарешті, восени, коли все в природі згасає, тъмяніє, золотиста смородина привертає до себе погляд краю оранжево-червоного, а згодом пурпурного вбрання.

За багатством хімічного складу плоди смородини золотистої можуть змагатися з плодами інших ягідних культур. У них багато пектинових і дубильних речовин, цукрів, лимонної, яблучної і янтарної кислот,

побоювання розміщувати в саду пасіку.

Розмножується смородина золотиста дуже легко: здерев'янілими живцями, кореневими відводками, діленням куща. Можна отримати молоді рослини, висівши насіння восени на глибину 0,5–1 см. Схожість дуже висока. Сіянці починають плодоносити на 3–4-й рік, одержані вегетативно саджанці — на 2–3.

Смородину золотисту доцільно використовувати як підщепи для агрусу і порічок при вирощуванні їх у штамбовій формі. На відміну від йошти такі підщепи не підмерзають.

Переносити саджанці на постійне місце в саду можна восени до настання морозів і навесні до розпускання листя. Місце для неї краще вибирати освітлене: хоча вона мириться із затіненням, на сонці плоди виростають усе ж смачніші й більші.

Подрібнене на порошок активоване вугілля чудово справляється з цим завданням. Залиште в холодильнику тарілочку з цим порошком. За ніч він вбере в себе всі несвіжі і сторонні запахи. Якщо прогріти вже використовуване вугілля в духовці при 170–180°C, то воно послужить вам ще раз.

Задля профілактики активоване вугілля можна тримати в холодильнику постійно. Для цього потрібно зробити отвори в кришці невеликої ємності, покласти туди подрібнені таблетки і поставити на дверцята. Головне — не забувайте періодично міняти смак.

Вологе прибирання з оцтом теж може допомогти побороти неприємний запах. Протріть усі стінки і полиці холодильника ганчірочкою, змоченою в оцтовому розчині. Для закріплення ефекту: можна до-

Чим «пахне» і що із цим робити

Оセルю без холодильника нині важко собі уявити. І страшно подумати, що він раптом може зламатися. Адже в ньому — все найсмачніше, і він зберігає це свіжим. Але іноді всередині з'являється неприємний запах, якого непросто позбутися. Їжа набуває неапетитного аромату і вже не смакує. Як же позбутися неприємного запаху?

● Знадобиться

датково залишити на полиці на кілька годин склянку з оцтом.

Є й більш трудомісткий спосіб, але він допоможе усунути навіть найбільш застарілі «аромати».

Розведіть **нашатир** 1:1 з водою і помийте цим розчином холодильник. Після прибирання залиште дверцята відкритими на кілька годин, щоб вивітрився різкий запах нашатирного спирту.

Ще один спосіб — простий, приємніший, але й

більш витратний. Прожарте трохи **свіжозмеленої кави** і покладіть у відкритих ємностях в морозильній і основний камерах холодильника. Кавова гуща і сам напій мають таку саму дію, і їх теж можна використовувати. Зверніть увагу: напій має бути гарячим, а холодильник відключений від електро живлення.

А якщо в холодильнику постійно тримати відкриту баночку з **содою**, то ви будете застраховані від несподіваних ароматів на три-

валій час. Із содою також можна зробити вологе прибирання холодильника.

Скоринки житнього хліба, розкладені в холодильнику на різних рівнях, допомагають позбутися від зловживаних запахів. Таку само дію мають порізані на шматочки яблуко, сир або сира картопля.

Пакетики чаю, розкладені на полицях, теж добре вбирають сторонні запахи.

Котячий наповнювач, сіль і цукор не гірше за інших борються з поганими запахами.

ми запахами. Покладіть їх у холодильнику у відкритій посудині, і вони зроблять свою справу.

Ще один спосіб: прибирання за допомогою **лимонного розчину**. Вичавіть сік з половинки лимона, змішайте з водою і протріть холодильник зсередини ганчіркою, змоченою в цьому розчині. Цей спосіб закріпить результат звичайного вологого прибирання.

Ну і звичайно не можна забути про спеціальні сучасні засоби. Це може бути аерозоль для холодильника з освіжаючим ефектом, кольорові кульки — очищувачі повітря, іонізатори.

ПРОФІЛАКТИКА

Усі перераховані засоби дієві і допоможуть позбутися неприємного запаху. Але найкраще, що можна зробити, — це спрацювати на випередження і проводити профілактику. Для цього потрібно лише знати дуже прості правила і дотримуватися їх.

✓ Зберігати готові страви в щільно закритих каструлях і контейнерах.

✓ Щосезону робити вологе прибирання в холодильнику, а те, що розлилося або розсипалося, прибирати відразу.

✓ Регулярно перебирати продукти, перевіряючи їх свіжість і термін придатності.

● Знадобиться

Щоб штані сиділи краще, вшийте кілька монет у відвороти. Ка жуть, що цей прийом придумала Коко Шанель: вона вшивала дрібні обважнювачі в рукава піджаків.

Щипці для випрямлення волосся — праска в мініатюрі. Цілу сорочку ви, звичайно, не попрасуете, але заломи на комірці або на рукавах точно усунете.

Горілка — найкращий дезінфектор і поліроль в одному фляконі (в буквальному значенні). Невелика кількість горілки, змішаної з водою, допоможе позбутися неприємного запаху, відполірує прикраси з кристалами і видалить відбитки пальців з улюблених очок.

Позбутися статичної електрики просто: приколіть шпильку до светра, блузки, спідниці і будь-якої іншої речі з вівтороту.

Якщо треба трохи розтягнути джинси, одягніть їх і поблизу теплу водою з пульверизатора. Коли джинси висохнуть, сидітимуть по фігури.

Якщо вовняний светр дуже колеться, спробуйте замочити його у розчині бальзаму для волосся. Діє краще від будь-якого кондиціонера для білизни!

Прибрести кульки з одягу можна за допомогою спеціальної машинки. Але якщо у вас такої немає, то замініть її звичайним станком для гоління. Просто зберігте усі кульки з сухої речі лезом, а після цього пройдіться по тканині липким роликом для чищення одягу.

Щоб светр не линяв (особливо це актуально для речей з ангори), покладіть його на ніч у морозилку.

Ваш гардероб забитий під зав'язку, ви не носите більшу його частину, але при цьому не знаєте, чого саме варто позбутися? Продовідіть простий експеримент: поверніть усі плічки в один бік і щоразу, дістаючи щось потрібне, міняйте їх напрямок. Через кілька місяців подивітесь на результат: речі на плічках, які жодного разу не змінили напрямок, і є баластом, якого можна без роздумів позбутися.

Бліскавку на одязі, яку заклинило, можна полагодити за допомогою воску або парафіну. Обробіть її звичайною свічкою. Також можна спробувати змастити вазеліном.

10 помилок у зберіганні, які скорочують життя одягу

Кожен з нас зустрічається з необхідністю зберігати одяг, але не кожен замислюється про те, як робити це правильно. Часом через це ми випадково псуємо дорогі й улюблені речі. Розповімо про помилки, які не варто робити, якщо хочете зберегти презентабельний вигляд вашого гардеробу.

разів більше, то це явний непорядок: потрібно негайно бігти в магазин і докуповувати вішаки. Також не-припустимо, щоб кілька речей висіли одна на одній. Коли на одних плічках висить по 5–7 комплектів, одяг мнеться і не «дихає».

Вибирайте плічка за розміром одягу, щоб згодом на рукавах не утворювалися бульбашки.

Плічка мають відповідати вазі і типу одягу: не вішайте важкі шуби і пальта на маленьких тоненьких плічках, а плаття з ніжної тканини — на старий дерев'яний вішак, за поверхню якого чіпляється тканина.

4. Неправильне зберігання светрів і трикотажу

Трикотажні і вовняні речі не можна зберігати на плічках — так вони витягуються і втрачають форму.

Для зберігання м'яких пухнастих светрів найкраще

ще підійдуть підвісні полиці з тканини з вузькими поділами. Вовняний светр ідеально почувствається складеним на окремій полиці. Важка стопка речей зверху утворює на ньому заломи.

5. Зберігання довгих суконь на плічках

Довгі сукні та спідниці, які дістають своїм подолом до підлоги шафи, краще повісити на поперечину: так вони будуть менше м'ятыся, і вам не доведеться зайти раз іх прасувати.

6. Неправильне зберігання брюк

Крім традиційної поперечини для вішаків, сучасні гардероби часто обладнані висувними перекладинами.

Але вовна і трикотаж витягаються в місці перегину, а якщо використовувати плічка з прищіпками, то на м'якій тканині можуть залишитися відмітини. Тому найкращим способом тривалого зберігання брюк залишається вішак, що затискає штанини знизу по всій ширині.

7. Складання бюстгалтерів навпіл

8. Зберігання довгих суконь на плічках

Складаючи бюстгалтери подібним чином, ви ризикуєте зіпсувати фасон речі, який довірена така важива місія — підтримувати груди і підкреслювати їхню красу. Краще поставити або покласти бюстгалтери один на одного так, щоб права і ліва чашки ліфчука помістилися у відповідні чашки ліфчука під ним.

9. Зберігання кількох комплектів одягу на непризначених для цього плічках

10. Не застебнуті гудзики і бліскавки

Повісивши одяг на плічка,

за розміром, а трикотажні і вовняні речі краще скласти на полицю, щоб вони не розтягувалися.

9. Зберігання кількох комплектів одягу на непризначених для цього плічках

10. Не застебнуті гудзики і бліскавки

Повісивши одяг на плічка, не забудьте застебнути бліскавки і гудзики. Так речі з меншою ймовірністю помнеться, проте збереже свою форму.

Бліскавку на одязі, яку заклинило, можна полагодити за допомогою воску або парафіну. Обробіть її звичайною свічкою. Також можна спробувати змастити вазеліном.

● Смішного!

Домофон — великий винахід. Поки чоловік підніметься по сходах, дружина встигає вимкнути телевізор, комп'ютер, пов'язати на себе фартух і з похмурим обличчям почати мити посуд чи готовувати.

***

— Мамо, це правда, що у тебе скоро буде маленька дитинка?

— Правда. Це буде твоя сестричка.

— А де вона зараз?

— Поки що у мене в животику.

— Цікаво. Пам'ятаєш, ти казала, що коли смоктати брудні пальці, то в животику глисти заведуться. А що треба смоктати, щоб завелася дитинка?

***

Сімейний діалог:

— Мамо, тату, я хочу жити окремо...

— Ми раді за тебе, доні! Ти стаєш самостійною людиною.

— Ваші речі, мамо тату, я вже виставила за поріг...

***

Жінка повертається пізно ввечері додому.

— Де ти була? — питав чоловік.

— Не хвилюйся, в подружки, — заспокоює дружина. — Там чоловіків не було.

За кілька днів чоловік також приходить додому пізно ввечері. Й одразу вправдовується:

— Не хвилюйся, дорогочка, я також був у подружки. І там також чоловіків не було.

***

— Куме, чого так стрімко дорожчають продукти?

— Вони, мабуть, не чули заяв нашого прем'єра, що ніяких об'єктивних підстав для цього нема... От і повзуть, кляті, вгору.

***

Дружина запитує в чоловіка:

— Ти, часом, не знаєш, як довго живуть змії??

— Ти що, кохана, за nedужала?!

***

— Ти мене розлюбив, Петре?

— Звідки в тебе така підозра?

— Бо раніше ти, повертаючись із відрядження, зазирав у всі шафи, а тепер тільки в холодильник.

Відповіді на сканворд «Глухар, надрукований 2 листопада

Відповісти на це питання допоможе тест.

1. Ви легко пристосовуєтесь до нових обставин?
Так — 2. Ні — 0.

2. Ви легко приймаєте рішення?
Так — 2. Ні — 0.

3. Вам важко призвичаїтися в новому колективі?
Так — 0. Ні — 2.

4. Допустивши помилку, ви будете заперечувати свою провину і шукати виправдання?
Так — 1. Ні — 0.

5. Ви звертаєте з догона, якщо її перебігає чорний кіт?
Так — 0. Ні — 2.

6. Вас можна вмовити зробити те, що ви николи не зробили б за власним бажанням?
Так — 0. Ні — 1.

7. Ваша думка може змінитися в результаті серйозної дискусії?
Так — 0. Ні — 1.

8. Вам важко висловлювати свою думку в присутності великої кількості людей?
Так — 0. Ні — 2.

9. Ви здатні йти на ризик?
Так — 2. Ні — 0.

10. Ви оперативно приймаєте рішення?
Так — 3. Ні — 1.

11. Вам важко сказати прямо в очі людині все, що ви про неї думаете?
Так — 0. Ні — 2.

12. Ви вмієте відстоювати свою точку зору?
Так — 2. Ні — 0.

Чи здатні ви постояти за себе?

● Тест

стояти їм, хоча це буває і не завжди. Ви не відкидаєте порад компетентних людей, хоча часом все-таки можете проявляти рішучість і самостійність. Головне — не боятися частіше покладатися на власні сили.

Якщо суму набраних вами балів виявилася в межах між 17 і 24, значить, ви дуже рішуча, здатна постояти за себе людина. Ви не виб'єте з сідла ніяка несподівана складна життєва ситуація. Ви не боїтесь труднощів. Ваші твердість і послідовність допомагають вам іти правильною дорогою. Але ці ваші якості часом пригнічують оточуючих. І тому було б непогано час від часу проявляти, крім терпимості до людей, ще й трохи легковажності.

● Дивовижно!

Якщо ви набрали від 8 до 16 балів, то це свідчить про те, що ви обачна людина, яка звикла приймати рішення обережно. Якщо неприємності не виивають вас із колії і ви не втрачаєте здатність тверезо їх аналізувати, то можете проти-

Підсумуйте бали і ознайомтеся з висновками.

Людський організм може витримати спеку 55°C, холод — 70°C морозу, швидкість вітру — 700 км/год, спокій — 200 годин, шум інтенсивністю — 30–80 децибел, біль — 10,5 діл. А під час пологів жінка витримує біль у 75 діл, що є рівнозначним силі болю від 20 переломів кісток одночасно!

ПОЗІХАЙТЕ НА ЗДОРОВ'Я!

Учені довели, що позіхати корисно. За своє життя здорована людина позіхає близько 250 тисяч разів. Під час цього процесу відбувається насичення мозку киснем.

Пригадайте: бувало таке, що виходите на вулицю після тривалої роботи за комп'ютером і починаєте позіхати. Це означає, що в організмі порушені баланс кисню тауглекислого газу й позіхання — спроба організму отримати велику дозу кисню.

Позіхання — це один із найдавніших рефлексів, науковці не раз доводили його користь для організму людини. Завдяки позіханню вентилюються легені, прискорюються обмінні процеси, відновлюється працездатність організму. Цікаво, що поліпшується кровопостачання не тільки головного мозку, а й шкіри обличчя.

Позіхання мимоволі змушує людину потягуватись, а отже, дає фізичне навантаження м'язам спини, ніг і рук.

Позіхання — природна терморегуляція мозку: за рахунок роботи нижньолепінних м'язів посилюється циркуляція крові, а прилив холодного повітря сприяє теплообміну. Тому взимку люди позіхають частіше. Позіхання — генетична реакція на перешкоду та стрес!

Задуха — причина недотримання мозком кисню. Тому в кімнаті, яку давно не провітрювали, «розкриваються» рота абсолютно всі. Мозку потрібен кисень у більшій кількості, й він прагне його отримати всіма способами.

● Пощастило

ЗАБУТИ «СКАРБИ» ПОВЕРНУЛИ ВЛАСНИКАМ

Житель Берліна зняв у банку всі свої накопичення — 22 злитки золота вартістю 35 тисяч євро та 3,5 тисячі євро готівкою. Спакував усі в пакет і пішов у парк, де залишив велосипед. Доки його відвідував, пакунок поклав під дерево, а тоді сів і поїхав. На щастя, забутий скарб знайшов чеський німець і відніс його в поліцію.

Крім золота і валюти, в пакеті були й документи, за якими швидко розшукали власника та повернули йому забутий скарб. Кілька років тому підібний випадок стався в Києві: чоловік зняв кількасот тисяч гривень на операцію, але в метро йому стало зле і він забув пакет на станції під лавкою. Пасажири здали гроші в поліцію, а там за квитанцією знайшли власника.

● Поміркуйте

Сканворд «Опорос»

